

DEMSE MÁRTON
Pásztortűz

Gyermekkorom emlékeinek hívószavára, pásztortűz keresésére indultam. A patyuloldal mögé szentült júliusi tüzesnap sugarai égetnek a Csorgokhoz vezető ösvényen. Ott lenn, a völgyben, a fűvös réten somoskai asszonyok sokasága fehér vásznot és hímes csángó ingeket fehérítenek a tyékák öblös testében (csak annyit igazításnak, hogy nálunk az itató vályút nevezik tyékának). A hegyoldalból lezuhanópatak kőkorkövein szikrákot szórva szivárványfénybe öltözött tündérek táncát járják. A lapos köveken ezúttal igazi csángó tündérek: csángó menyecskék, somoskaiak virágosrétin hímes, híres, gyönyörű mintás ingeket sulykolnak. Az egész Cigányhegye foszlós puha meleg kenyér délutáni álmát ringatja. Körös-körül bükk, gyertyán, cser és aprópénzes levelű akác erdőhad vigyáz a táj katonás rendjére-csendjére. Valahonnan az erdő mélyéről egy pásztorkürt égre kiáltja esti parancs-imáját. A táj felett elülő bucsumulásra siető kolompszóval valószínűleg látottlan nyáj. A kutyák víg csaholása jelzi, hogy hazatérőre zendíthet a pásztorfurulya. Kolompszó irányába indulok. Elöttem gyermekkorom kecskegidái szökdecselnek Vicsollán keresztül a Dióskúthoz. Ott lehet az esztana, mondták a vásznot-inget fehérítő asszonyok. Sietésre intettek, hogy zsendicefőzésre odaérjek a pásztortűzhöz.

A végtelen égbolt első megjelenő fényescsillaga idején értem az esztana közelébe. Fára másztam. Onnan kiáltottam, mint botlovagló koromban, mert a karámot lompos nagy kutyák vigyázzák. A nyáj szomszédságába senki emberfia nem juthat az ők beleegyezése nélkül. Hiába a jó szándék, a kutya mégiscsak kutya marad. Kötelességének minden időben eleget tesz. Pillanatok alatt körülvették a menhelyfám. Vadul fogcsikorgatva felfelé ugatnak. Ha ebben a pillanatban közjük esnék, semmi sem maradna belőlem. Hiába dobok én közjük kenyeret, rá se hederítenek. El-elkapnak egy-egy darabot, rögtön le is teszik. Nincsenek hozzászokva. Olyanok ők, mint a falumbeliek, hiába nekünk a kenyér, ha naponta nem ehetnek egy adag málét (ahogy nálunk nevezik a puliszkát), akkor egész nap korogni érzik a gyomruk.

Kiáltozásomra Pitus János abbahagyja a juhfejét. Nagyot füttyent: hívja a kutyákat, de azok nem tágitanak. Nem tudok leszállni. Egy tízéves legénykét

küld segítségemre. A kisbojtár nálánál is nagyobb bottal szalad a veszett kutyák közé. Két-háromszor földre vág botjával és valamit káromkodik. A kutyák lábuk közé dugják a farkukat, s máris hasalnak a fűben, mintha semmi sem történt volna.

Nem hiszek a szememnek! A kutya mégis érti és hallgat gazdája szavára. Na, ezt én még puskával se tudtam volna elérni! Lám, itt egy tízéves kölyök is többet ér, mint én. Zöldzsinóros kalapja alatt magamot látom, amikor nyáron, Mókán Mihálynál voltam kisjuhász, a Rákos gödörben, a Külsőrekecsinyi oldalon. Kérdésemre nevét mondja. Szilvás Márton fia ő, azé, akit jóformán nem is ismer, mert ahogy ő mondja, hároméves lehetett, mikor az apját elvitték a zsandárok „met gyisztó megütte mámit”, vagyis agyonverte az édesanyját.

Hét éve gyilkosságért tizenhét évre ítélték a gyilkos apát. Részeg állapotban, gyermekei és a szomszédok szeme láttára verte agyon a hatgyermekes anyát. Hallgatni is rettenetes, de hát végignézni azt a gyilkolást. Nálunk ilyen férfi még soha nem tett. Mi készíthette gyilkosságra? Hiszen Petrás Rózsika, elemista kori osztálytársunk alig töltött volt be a tizennégy évet, amikor oltár előtt esküdtek örök hűségét.

Hoidin Fráncsiszk páter eskette volt. Rózsika árván nevelkedett Zsóka Demeteréknél. Az apját nem ismerte. Odaveszett a háborúba Ruszébe. Az anyját meg a bánat ölte meg, mikor a ruszok béjöttek volt az országba. Így beszéli János bácsi, miközben kialakuló üszköt piszkálgatja egy hosszabb bottal. Neki hét gyermeke van, de ezt a jöeszű gyermeket megsajnálta, és most ő neveli.

A fejés késő este ér véget. A tejet aludni hagyják, hogy a reggeli fejéssel egybekeverve nagyobb legyen a sajt. Sajtos meleg puliszka vacsoránk után a két juhász subájára heveredik az esztana előtti füvesen. A kisfiú még lemegy a patakhoz kimosni a sajtárokot. Mi is ágyra heveredünk, de nem jön álom a szemünkre. Fülünk mellett szunyogok cincelnék. Álmunkat lesik, hogy nyugodtan csíphessenek. Annyi baj, bánat és keserűség rég nem ömlött a fülembe, mint ezen a júliusi éjjelen pásztortűz mellett heverészve.

Tisztavízű patak medréről kiköccent évek! Csupa jaj, nincs és megint nincs az élet!

A sajtért naponta fordul a kollektív autója – panasolja János bácsi, de a lisztről nem beszélnek, nem küldenek. Szalonnától is ritkán zsírosodik a rántásunk. Füstölő üszök az egyedüli lámpásunk... Még sok nincsen zúdult a fülembe az éj rákospataki kódéből. Aztán egy távoli harangszó messze rebbentett min-

dent. A gyermekkori gyöngé fűszálak a pirkadatnak gyémánt gyöngyököt könnyeznek. Egész éjjel kérges tenyerű, repedt talpú, mezítlábos bús, fáradt férfiakról beszélgettünk. Aztán emlékeim sarlóin, életem szántóin keresztül, gondtol komor arcú, gömnyedt hátú, targaly szikkadt karú anyók ezerkilencszáznegyvenhét bősége után: az erdőbe mennek gombát szedni. A dicső

szocializmus fénykorában, tarisznyájukban nincs semmi más, csak egy literes üveg tele kristályforrás vízzel. És szemük telhetetlen reménnyel.

Felsütött a Nap! Hamvad a pásztortűz! Ismét útra kél a nyáj. Lelkem rohanó hegyi patakja lassul az élet meredek partjai között!

Már füstje sincs a régi lobogó pásztortűznek.

IANCU LAURA

Imádság

*Uram, két lámpást hagytam ott messze,
vályogfalak között, az ég alatt,
őrizzd őket, mintha a szemed fénye
volna, világodra, kik kihordtak
engem.*

*Mérföldkövek közt botorkálva hull
vétkem, mint a vízözön. Tékozló
fiadnak, aki csak pórul járt, óh,*

hadd legyen útja végtelen –

A kárhozottak

*Itt ülök kidöntött fák között.
Mögöttem szögesdrót, azon túl kitagadott végtelen:
Egyetlen szavadtól megretten.
Nézem az elkárhozott varjakat –
elejtett szárnyal köröznek,
hogy szívem megszakad.*

A sötétség

*Zavard ki, anyám,
a sötétséget,
falamról elnyeli a festett tájat
s a feszületet,
a muskátli vörösét.
Ereimben hömpölygő féltés,
hogy nem lesz több hajnal
és nem lesz utolsó ébredés.*

Fagy

Oltó igéket hoz a fagy.

*Hat napja már, hogy nem eszem,
szívedet hallgatom.*

*Nem ringatsz – nem ringatom
bölcseben telelő holnapunk.
Karácsonyfán a papírmadár
a huzatban felszáll.*

Számít-e még, hogy meghalunk?

Születésnapomra

*Felkötött virágra száll a dér,
őszbe veszett a nap,
33 világot tépett le húsomról
a fagy.*